

de schouw

Nr.1 - 1997

vereniging 'vrienden van de hoge veluwe'

de schouw
*Orgaan van de Vereniging
„Vrienden van
De Hoge Veluwe”*

Voorjaarsschauw 1997

44e jaargang - maart 1997

Inhoud

3	Toekomst	M. Hijink
5	Lente	Winnie van der Horst
6	Beieren	Bram Haak
10	Tussen tweelichten	Jan Trapman
14	Jeugdig	Henk Ruseler
16	Eekhoorns	Roel van Ekeris
18	Grauw	Leni Meijer
19	'Gele pagina'	
20	Attentie	
21	Agenda Algemene Ledenvergadering	
22	Jaarverslag	
30	Rond de Aanschauw	Peter Eleveld
31	Mededelingen Penningmeester	Jan Trapman RA
32	Brievenbus	Leni meyer
33	Zomerwerkkamp	Ad Peters

Redactie:

A. Haak, L. Meijer, R. Peltzer, M. Pronk

ISSN no. 0928-3145

Alle correspondentie betreffende De Schouw (met uitzondering van adreswijzigingen, aanmeldingen etc., zie voorlaatste pagina) gaarne richten aan:

Redactiesecretariaat De Schouw:

L. Meijer, Schapenweide 66, 6921 SN Duiven tel. 0316-281968

Inzenden kopij voor de volgende nummers:

tot 1 mei, 1 augustus, 1 november, 1 februari

Contactadressen van de Vereniging:

Bezetting De Aanschauw:

Coördinator Mevrouw J.L. Wetsteijn, Apeldoornseweg 74,
6733 SC Wekerom
tel: 0318-591441, toestel 853

Werkgroep De Dennenscheerders:

Coördinator A.J.M. Barendrecht, Molecaten 113, 3772 LL Barneveld,
tel: 0342-490770

Werkgroep geschiedenis:

Coördinator P.B. Hofman, Egelenburg 35, 1081 GH Amsterdam,
tel: 020-6420549

Gidsen:

Coördinator C. Hoogendijk, Hofbeeklaan 20, 6715 EA Ede,
tel: 0318-632751

Flora-en Faunawerkgroep:

Coördinator C. van Rijswijk, Hoofdstraat 116, 6881 TJ Velp,
tel. 026-3649270 bgg 3645333

Zomerwerkkampen:

Coördinator A.J. Peters, Zilversmidshoeve 108, 7326 RJ Apeldoorn,
tel. 055 - 5333195.

Fotowerkgroep:

Coördinator M. Drijer, Ooievaarstraat 47, 7463 AW Rijssen,
tel: 0548-540655

Hoge Veluwedagen:

Coördinator Mevrouw M.T.M. Smeets, Hessenweg 31, 6718 TC Ede,
tel: 0318-618489

Overname van teksten alleen met toestemming van redactie.

*Foto: Winterkoning
Gebr. van Eggenhuizen*

Druk:
Grafisch Bedrijf Outhuis bv

Toekomst.....Onvoorspelbaar?

Aan het begin van het jaar ligt een bespiegeling gericht op de toekomst voor de hand. Wat zal een nieuw jaar brengen? Blijft er ruimte voor verdere ontwikkeling van onze Vereniging? In mijn hoofd zwerft nog de zin rond: niets is moeilijker te voorspellen dan de toekomst! Van wie deze wonderlijke zin komt, weet ik niet meer. Iets over de toekomst zeggen wordt meestal gebaseerd op relevant geachte tendensen en verschijnselen, die in het verleden en heden hebben gespeeld of nog spelen. Dit doortrekken van ontwikkelingen is nuttig, je kunt ook niet zoveel anders, maar of het echt iets waardevols oplevert? Enfin, eerst een wat bredere aanloop.

Wij vormen een vrijwilligersorganisatie bij uitstek! Reeds vanaf de oprichting in 1948 werd gesproken over het oprichten van werkgroepen ter ondersteuning van Het Park. Zoals u weet zijn deze vrijwilligersactiviteiten de laatste decennia enorm uitgegroeid. Het is dan ook nuttig om een overzicht te geven van de werken in de laatste jaren:

De Dennenscheerders werken ca 2.000 uur per jaar in Het Park.

Het Zomerproject o.l.v. de Dennenscheerders omvat ook ongeveer 2.000 uur per jaar.

De werkzaamheden in de winkel van de Aanschouw, meestal door vrouwelijke leden van de Vereniging, komen op 2.500 uren.

De Gidsen begeleiden per jaar 500 of meer groepen. Bij een gemiddelde van 2 uur plus voorbereiding (verkenning van de route) een aanzienlijk aantal uren.

De Flora-, Fauna-, Foto- en Geschiedeniswerkgroepen komen één of enkele malen per maand voor werkzaamheden bijeen. Het doen van waarnemingen, verzamelen van gegevens, het verzorgen van publicaties en tentoonstellingen, mondelinge of schriftelijke informatie aan Het Park betekenen een aanzienlijke inspanning. Ook de Hoge Veluwedagen, themabijeenkomsten en Pampelavonden zijn belangrijk

wegens voorlichting over Het Park en opleiding van gidsen.

Het bovenstaande opgeteld geeft aan dat onze Vereniging Het Park jaarlijks met ongeveer 10.000 werkuren ondersteunt. Dit vrijwilligerswerk vormt in feite de hoofdmoot van onze ondersteuningsactiviteiten en we zijn daar best trots op.

Blijft dit zo doorgaan?

Kennelijk bevalt dit werk de directie van Het Park zo goed, dat zij om verdere uitbreiding vraagt, b.v. om rondleidingen met gidsen rond het jachthuis St. Hubertus. Het gaat dus goed met ons vrijwilligerswerk! Daarom werd ik afgelopen herfst wat verrast door de tekst van een onderzoeksproject van het Staring Centrum te Wageningen: 'Vrijwilligerswerk in het natuur- en landschapsbeheer'. Uit de beschrijving bleek dat Het Ministerie van LNV geïnteresseerd is om het vrijwilligerswerk voor natuur en landschap in beeld te brengen. Er werken al enkele decennia vele groepen vrijwilligers in het land aan onderhoud van natuur en landschap. Wilgen knotten, weidevogels tellen, houtwallen snoeien e.d. Werkzaamheden vergelijkbaar met die van de Dennenscheerders. Uiterst nuttig werk! Maar nu komt het: de info over het project spreekt van: 'De toekomst van dit vrijwilligerswerk lijkt tegelijk veelbelovend en onzeker'! Geconstateerd wordt enerzijds toenemende interesse bij de bevolking en overheid voor dit vrijwilligerswerk, anderzijds toenemende professionalisering en vermarkting van natuur en landschap. Dus in de toekomst minder ruimte voor dit type vrijwilligerswerk? Met diepte-interviews zou men deze problematiek te lijf gaan.

U begrijpt dat mijn interesse was gewekt! Een telefoontje leverde een uitnodiging op voor een themamiddag op het Staring Centrum, onder de titel: 'Draagvlak voor natuur en samenleving', dus nogal wat breder dan de eerste aankondiging over vrijwilligerswerk. En vervol-

gens heb ik daaraan in december een interessante middag beleefd, evenwel zonder meteen nieuwe vergezichten te vinden voor de toekomst van onze Vereniging. Toch wil ik u enkele aspecten niet onthouden.

Op de eerste plaats werd me duidelijk, dat het een cluster van nog niet zo lang lopende onderzoeksprojecten betrof, sociaal- wetenschappelijk van karakter. Onderzoek naar de beleving van natuur- en landschapstypen, en het draagvlak voor natuurbeleid. De onderzoek(st)ers zijn meer sociaal-psychologisch en andragogisch opgeleid dan vroeger in Wageningen het geval was. Dat kan interessante interacties opleveren, zeker in een instituut met van oudsher een grote naam en faam op het gebied van cultuurtechniek, landinrichting, waterhuishouding en bodemkunde. Hoewel het onderzoek nog niet zover was gevorderd, is het toch mogelijk een indruk te geven.

In een gebied in Midden-Groningen werd in het kader van verdergaande natuurontwikkeling aan groepen mensen foto's getoond, waarop beelden van ruige natuur en van een meer verzorgd landschap, met het verzoek om daar aan een waardering te geven.

De plaatselijke agrariërs hadden een voorkeur voor meer verzorgde landschappen, de andere bewoners, maar ook de fietsers van buiten het gebied voor de ruige natuur. Over het waarom valt nu nog heerlijk te psychologiseren. De boeren hebben in ons landschap van oudsher het landschap gevormd, dus hun keuze kan daaruit worden verklaard. Maar de anderen? Tijdens de discussie filosofeerde de onderzoekster dat, hoe neurotischer de mens, hoe groter de voorliefde voor ruige natuur zou kunnen zijn! Dus straks op de Veluwe therapeutische, ruige fietsroutes, in het bijzonder geschikt voor de overbelaste, gestresste mens? Of je met de resultaten van dit type onderzoek echt iets kunt, weet ik niet. Ik blijf wel nieuwsgierig naar het vervolg.

Over het vrijwilligerswerk werd verslag gedaan van een vrijwilligersgroep in Doetichem. Opmerkelijk is de gemiddeld relatief hoge leeftijd en het hoge opleidingsniveau, vergelijkbaar met onze Vereniging. Hoewel er in het kader

van het gemeentelijke natuurbeleidsplan ook meer groene aannemers worden ingeschakeld, blijft er een duidelijke rol voor de vrijwilligersgroep o.a. meer voorlichtend. De groep wordt belangrijk geacht, niet alleen voor aanvullende natuurwerkzaamheden, maar zij zijn een zeer betrokken groep en zorgen voor een draagvlak voor het natuurbeleid binnen de gemeente.

Samenvattend heb ik niet de indruk gekregen dat de rol van vrijwilligersgroepen bij het natuurbeheer direct onder druk komt te staan. Het kan zijn dat de rol van de groepen wat verandert, van minder handwerk naar voorlichtend. Overigens blijven vele organisaties, die natuur en landschap beheren, een gebrek houden aan financiële middelen, zodat het inschakelen van groenaannemers aan beperkingen onderhevig is. Dus blijven vrijwilligersgroepen van betekenis, mits zij flexibel inspelen op de veranderingen die er op de natuurmarkt optreden. Dit geldt ook voor onze Vereniging. Meer voorlichting (gidsen), uitvoerende werkzaamheden in Het Park (dennenscheerders, zomerproject) gelijkblijvend?

Tenslotte, Vrienden, kennen we een veel betere remedie voor mensen met stress dan fietspaden door ruige natuurgebieden, namelijk gewoon komen werken in Het Park, onbelangrijk welke (werk)groep. Daar tref je een ontspannen sfeer en knap je zeker op! Overigens ....voor ontspannen mensen valt ook daar veel te genieten!

M.J.Hijink, vz

DE VOORZICHTIGE VOET- STAPPEN VAN DE LENTE

door Winnie van der Horst

Er is zo nu en dan een dagbegin waarbij het lijkt of gedurende de nacht alles opnieuw is geschapen. Er is licht dat geen warmte af lijkt te geven; alleen maar licht. Zo'n morgen houdt een oneindige belofte in. Het komt voor in alle jaargetijden, maar vooral in het vroege voorjaar als de hardheid van de winter begint te ontspannen.

Stil nadert de lente. De lucht ruikt nog naar ijs en sneeuw, maar toch! De bomen staan met glanzende takken te wachten. Het vogellied komt voorzichtig op gang. Vogels, die geen energie hebben verbruikt aan lange trektochten laten zich horen. Kool- en pimpelmees zijn al tijdig van de partij. De roep van de bosuil klinkt klagelijk door de nacht. Februari en maart zijn maanden vol verrassingen, waarin het letterlijk kan vriezen en kan dooien. Soms gaan de eerste maanden van het jaar voorbij zonder dat de winter ruimte laat voor de wachtende krachten die in het voorjaar besloten liggen. De zon krijgt kracht. De bomen die er tot nu toe kaal en ingetogen hebben bijgestaan, beginnen te reageren op licht en temperatuur.

Levenssappen gaan stromen. De Hamamelis bloeit; hazelaar, wilg en els volgen. Het vogelorkest begint goed bezet te raken, al spoedig aangevuld met de vogelgeluiden van nieuwkomers uit zuidelijke regionen.

Zwellende knoppen wijzen erop dat het daarbinnen op gang is gekomen. Geleidelijk komen de

zacht- groene blaadjes te voorschijn. Iedere keer is er meer. Meer blad, grotere knoppen, groenere struiken, heviger vogelzang. De natuur is nadrukkelijk aanwezig in haar prille lentetooi. Eendrachtig vertellen haar kinderen dat het voorjaar is.

Gelijk met de planten ontwaken de insecten, innig verbonden als zij ermee zijn. Zo zouden we eindeloos door kunnen gaan, maar liever eindig ik met een klein gedicht:

*Weer wordt een sombere winterwereld
weggevaagd door lentelicht.
Het streelt langs struiken en stille bomen
en over het ruige haar
van die twee ponies daar
die onbeweeglijk staan te dromen.
Bolle wolken glijden langs een verre hemel.
Levenssappen stromen,
De aarde blinkt onder het zilveren licht
Zij is oud en weet wat er gaat komen.*

Boompieper op nest met jongen. Foto: George Schrijf

HET NATIONALE PARK "BAYERISCHER WALD"

door Bram Haak

De Schouw van het jaar 1977 p. 50 vermeldt dat in 1975 het aantal Nationale Parken in de wereld gestegen was tot 1332. De grootste parken bevinden zich uiteraard niet in Europa maar in andere werelddelen. Het grootste is Wood Buffalo Park in Canada met 4.480.000 hectare, ongeveer duizendmaal zo groot als Het Park De Hoge Veluwe. Op de tweede plaats komt het Gemsbok National Park in Botswana (2.480.000 ha) en dan Kafua National Park in Zambia (2.240.000 ha). Als intussen het Groenland Nationale Park zijn definitieve vorm heeft gekregen, zal dit met 7.000.000 ha voorlopig wel het grootste Nationale Park zijn. Dit zijn natuurlijk getallen waarbij wij ons nauwelijks een voorstelling kunnen maken. Ik wil het dan ook niet over deze parken hebben, maar dichterbij huis blijven. In 1976 p.53 schreef de oud-voorzitter van de Vereniging, de heer Borst, een artikel over Het Nationale Park Graubünden in Zwitserland en op p.92 werd er een vertaling opgenomen van een artikel van dr. Hans Bibelriether, directeur van het Waldnational Park 'Bayerischer Wald'. Waarom het 'Waldnational Park' heet en niet gewoon 'nationaal' park zal duidelijk worden, als ik aan het slot de opvatting van Hans Bibelriether weergeef. Ik zal niet uitvoerig ingaan op de vraag aan welke criteria een nationaal park moet beantwoorden. De Internationale Unie voor Behoud van Natuur en Natuurlijke Hulpbronnen (IUCN) heeft wel een lijst met strakke richtlijnen opgesteld, maar tot wettelijke maatregelen is het nog niet gekomen. Wel geldt in Duitsland voor een Nationaal Park vanwege een evenwichtige ecologie en verscheidenheid van soorten de minimum oppervlakte van 10.000 ha. Pas dan komen parken in aanmerking voor subsidie van de overheid.

Ligging van 'het' woud

Het bovengenoemde artikel in De Schouw was voor mij aanleiding om eens in het park 'Bayerischer Wald' (verder noem ik het simpel het Beierse Woud) op bezoek te gaan. Het beschermde deel van het Beierse Woud (dat overigens veel groter is dan het eigenlijke park) heeft op dit moment een oppervlakte van 13.000 ha, maar dat zal in enkele jaren worden uitgebreid tot 21.000 ha. Het ligt op een middelgebergte aan de Tsjechisch-Duitse grens tussen Beieren en Bohemen en behoort vanouds tot het grootste samenhangende bosgebied van Midden- en WestEuropa. Ten gevolge van de afgelegen ligging, de ontoegankelijkheid en het ruwe klimaat was dit bosgebied tot ver in de Middeleeuwen praktisch niet bewoond. Eerst in de 14de en 15de eeuw kwamen er glasblazerijen in de zandgebieden van het bos. Zand en hout vormden de grondstof voor de glasindustrie. Zoals elders begon men ook daar pas in de 19de eeuw door toenemende industrialisatie en vraag naar brandhout op grote schaal bos te kappen. Het hout werd via beken en de Donau voornamelijk getransporteerd naar Wenen. Vanwege de uitgestrektheid van het bosgebied zijn er nog grote delen oorspronkelijk bos bewaard gebleven. Waar de oorspronkelijkheid van de bossen verloren is gegaan, moet het natuurlijke bos weer 'vanzelf' ontstaan. Aanvankelijk heeft men enige ingrepen in het landschap moeten doen om de oorspronkelijke situatie weer te herstellen. Zo stromen enkele beken die vroeger door de houtproducenten met elkaar verbonden waren om het hout gemakkelijker te kunnen vervoeren, nu weer door hun oorspronkelijke bedding.

Het klimaat

Het gebied ligt veel zuidelijker dan Nederland, maar lijkt toch klimatologisch gezien op noordelijke streken. Omdat het bos op een middelgebergte van ruim 750 meter ligt, de hoogste toppen zijn de Rachel (1453m) en de Lusen (1373m), moet het klimaat vergeleken worden met dat van Noord-Scandinavië. In september daalt de temperatuur in het Beierse Woud in de nacht vaak tot 0 graden en in de winter ligt er van eind november tot april een pak sneeuw van 2 meter. De hoge ligging, het koude en vochtige klimaat hebben een belangrijke invloed op de vegetatie. Op de hogere delen van het middelgebergte staan uitsluitend sparren. De vorm van de fijnspar is geheel aan-

gepast aan het klimaat. Het is een boom die heel slank is met een spitse kruin. Door de afhanginge takken zijn alleen de sparren in staat de zware sneeuwvracht te dragen. Op de lagere hellingen staat voornamelijk gemengd bos van sparren, beuken en de bergahorn. Rond het hoogveen, dat op enkele plekken voorkomt, staan ook berken. Maar voor eiken en haagbeuk is het klimaat te koud.

Bodemgesteldheid

Het gebied is zeer waterrijk. Ontelbare beken doorsnijden het gebied, wat tot gevolg heeft dat het in het bos zeer vochtig is. Die vochtigheidsgraad wordt nog verhoogd doordat de bomen zeer dicht opeen staan, waardoor er weinig zonlicht in het bos doordringt en weinig verdamping plaatsvindt. Dat heeft weer consequenties voor de bodembedekkers. Er is weinig ondergroei, voornamelijk varens. Eigenlijk staat men versted over het feit dat er nog iets wil groeien, omdat de bodem geheel bestaat uit graniet en gneis. Er is maar een betrekkelijk dunne humuslaag en de meeste bomen vinden houvast in de spleten van de rotsachtige bodem. Hierdoor is het gebied ook zeer moeilijk begaanbaar. Het is verboden de weinige paden die er zijn te verlaten, omdat men iedere menselijke invloed op het bos wil vermijden. Omdat er weinig ondergroei is, is er weinig voedsel voor herten en reeën. In de winter kunnen deze dieren vanwege het dikke pak sneeuw absoluut niet in de bossen leven. Vroeger trokken zij in de winter naar de lager gelegen gebieden, maar daar zijn nu zoals elders het geval landbouwbedrijven gevestigd. Om de dieren te helpen heeft

Beierse Woud

Beierse Woud

men net als op de Hoge Veluwe enkele rustgebieden ingericht, waar herten en reeën de winter kunnen doorbrengen, terwijl zij daar als er geen voedsel meer te vinden is, worden bijgevoerd.

In 1972 werden er voor het eerst jonge lynxen, die sinds een honderd jaar waren uitgeroeid, in de vrije wildbaan losgelaten en sindsdien worden zij regelmatig gesignaleerd. Ook de vos, das, marter en andere kleine zoogdieren komen in het gebied voor.

Vrije ontplooiing van de natuur

In de natuurlijke levensgemeenschappen wordt principieel zo min mogelijk of liever helemaal niet ingegrepen en alles wordt overgelaten aan de vrije ontplooiing van de natuurlijke krachten. Dat betekent dat de autochtone bosbestanden van het sparrenbergbos en de gemengde bergbossen aan de natuurlijke ontwikkeling worden overgelaten. Als bezoeker moet men in het begin wennen aan wat men daar ziet. In andere bosgebieden liggen regelmatig omgehakte bomen op stapels bestemd voor de ver-

koop. In het Beierse Woud liggen echter honderden woudreuzen geveld die daar onaangevoerd blijven liggen. Er ligt daar een enorme hoeveelheid hout weg te rotten dat op de markt een kapitaal zou opbrengen. Daar geldt het principe dat er zelfs geen takje uit het bos mag worden verwijderd. Het gevolg daarvan is dat het bos er nu al uit ziet als een echt oerwoud. Er zijn beken die bedolven liggen onder tientallen sparren die door storm of ouderdom zijn gestreken. Ook de bomen die dwars over het pad liggen worden niet weggehaald. Het is al iets heel bijzonders dat men uit een gestreken boom een stukje ter breedte van het pad wegzaagt om het de wandelaars niet al te moeilijk te maken hun weg te vervolgen. Het bos heeft voorrang boven alles, boven de wandelaars en boven de dieren die er leven. Het is voor de argeloze bezoeker een vreselijke aanblik om al het hout ogenschijnlijk 'nutteloos' te zien liggen en men heeft telkens de neiging om te zeggen: 'waarom ruimen ze dat niet op. Het is toch doodzonde om zoveel bruikbaar hout te laten liggen'. Maar het is nu juist het doel om geveldde bomen te laten liggen, omdat die het kiembod vormen voor de nieuwe generatie. Wie een oerwoud wil creëren moet de natuur geheel en al haar gang laten gaan. En dat gebeurt in het Beierse Woud. Want het is een prachtige belevenis als je ziet dat er bovenop een gestreken spar weer vier jonge sparren groeien, die de oude geveldde spar als voedingsbodem gebruiken. Overal waar oude bomen zijn geveld schieten jonge loten praktisch op hetzelfde moment op en zetten het leven voort. Er is geen onderbreking.

Sommige personen zijn het niet eens met dit principe. Ik las in een boekje over het woud dat sommige 'Ordnungsfanatiker' felle kritiek hadden op de gevolgde methode en de wanorde in het bos als een 'Saustall', een zwijnenstal, hebben betiteld. De schrijver vindt dan ook dat deze opmerkingen bewijzen, dat begrip en kennis van de oorspronkelijke natuur van het woud bij velen geheel is verdwenen.

Laat ik eindigen met enkele zinnen te citeren uit het boekje dat Hans Bibelriether over het

Beierse Woud schreef. "Eindeloze oerwouden bedekten eens het land tussen de Alpen en de Noordzee: beuken, eiken, linden, maar ook dennen en sparren stonden daartussen op de berghellingen. Bosgebieden waren en zijn de meest gecompliceerde levensgemeenschappen op aarde. Bomen groeiden aangepast aan de bodemgesteldheid en het klimaat op tot machtige dimensies. Onbegaanbaar, onbekend en vol geheimen waren de moerassen en de beekdalen, de heuvels en het bergland. Slechts in sprookjes, sagen en oude liederen leven die geheimen nog voort.

Wat is woud op dit moment?! Dat zijn overzichtlijke, geordende, gecultiveerde, gebruiksvriendelijke, door de boswachter beheerde bossen. In vergelijking met de natuurvijandige steden en gedenatureerde landschappen zijn ze nog relatief 'natuurlijk'. Onontbeerlijk als levensruimte voor planten en dieren, voor ontspanning van mensen en voor productie van bruikbaar hout. Maar de levensverwachting van het huidige bos wordt bepaald door de motorzaag van de bosbeheerder. Wij weten niet meer hoe een oerbos eruit ziet. In plaats van economische doelstellingen bestaan er ook andere. Het bos moet weer echt oerbos worden. In een oerbos kan de natuur zich ongerept ontwikkelen en mogen bomen weer groeien totdat zij een natuurlijke dood sterven. Leven en dood gaan onmerkbaar in elkaar over, groeien en vergaan verlopen volgens de wetten van de natuur en worden niet ingegeven door de economische eisen van de bosbeheerder".

Literatuur: dr. Hans Bibelriether, Waldnationalpark, München 1987.

TUSSEN "TWEE-LICHTEN" OP DE BUNT

Door Jan Trapman

Als je tegen het vallen van de avond op een zwoele zomerdag stil aan de rand van het bos bij de Bunt gaat zitten, valt daar van alles te zien en te horen. Allereerst is daar de sfeer en de stemming die behoort bij het dalen van de zon. Dit beeld en de indrukken die je daarbij ondergaat vervelen nooit. De natuur komt langzaam tot rust in de uren die deze stervende dag nog resten. Het verkeer ebt langzaam weg, want de meeste bezoekers van Het Park zijn inmiddels huiswaarts gegaan.

De stilte die je dan bijna kunt voelen wordt slechts verbroken door een paar gedempte vogelstemmen. Het licht van de langzaam ondergaande zon kleurt een houtduif, met de paarlmoeren ring en het avondrood op de borst, die op een boomtak bij een vroegere huisplaats zit. De avondstond die langzaam invalt tussen de sparren en dennen lijkt een mysterie, maar wellicht is dit verbeelding. Het lijkt wel alsof geluiden en kleuren in deze pauze tussen het laatste daglicht en de invallende schemering, in afwachting van het komende maanlicht, samen smelten in een volkomen gave en ongerepte harmonie. Dit is de periode die de zandboeren op de Veluwe vroeger *tussen twee lichten* noemden, de tijd die mij om haar gevoeligheid het liefste is.

Kijkend over de Bunt gaan de gedachten terug naar de tijd toen hier nog mensen woonden, waaraan nog slechts restanten van enige oude huisplaatsen herinneren. Deze bewoners zullen na het werk van een zomerse avond als deze hebben gezeten op zelf getimmerde banken voor hun eenvoudige woningen, onder het lover van de door hen geplaatste linde- of kastanjebomen, die thans een indrukwekkende afmeting hebben bereikt, luisterend naar het spinnen van de geitenmelker of kijkend naar de

geit die op een grazig plekje naast het huis stond.

Geitenmelker is een oude bijnaam van de nachtzwaluw. Vroeger toen hekserij en toverij nog hoogtij vierden, was het als regel niet pluis in het gebied van de nachtzwaluw. Daar kon men immers het spook-spinnewiel horen snorren en duidelijk vernam men het klappen van de lange jagerszweep, ten teken dat de hellejager weer op pad was. Volgens oud volksgeloof melkte deze vogel de geiten als de eigenaar zich ter ruste had begeven, waaraan de geiten dikwijls stierven. Dit melken was mogelijk omdat deze vogel een grote bek heeft, waarbij hij de snavel zowel in horizontale als in vertikale richting kan openen. Ook zijn wetenschappelijke naam, *Caprimulgus*, dankt hij hieraan. Overigens was dit volksgeloof niet zo verwonderlijk, want zelfs de oude Grieken en Romeinen waren in al hun wijsheid dezelfde mening toegedaan. In onze huiskamer hangt een antieke prent uit de vorige eeuw van de nachtzwaluw, want deze vogel boeit mij om de geheimzinnigheid waarmede hij jarenlang is omgeven.

Het leven moet hier in die tijd toen hier nog mensen woonden, een tijd die thans meer dan 80 jaar achter ons ligt, rustig en vredig zijn geweest in deze achterafwereld waar toen nog geen toerist kwam en de nauwelijks verharde wegen slechts weinig verkeer mogelijk maakte. Van Hoenderloo tot Otterlo kon je destijds onbelemmerd over vlakten en heuvels uitkijken. In de verte doemde de Franse Berg op achter de velden met rogge, aardappelen of boekweit en geen bos van enige betekenis verhinderde het uitzicht.

Sommige bewoners hadden kleurrijke bijna-

Oude linde op "de Bunt" met boekweitakker op de voorgrond.

men als Geert d'n Eerpel of de Notaris. Je vraagt je dan af waaraan zij deze bijnamen te danken hadden en wie van ons kent hun bestaan nog. Hun verhalen zijn, voorzover mij bekend, nimmer opgetekend. De Notaris was een bultenaar, *een wieze*, zoals de mensen destijds met een vergroeide rug in de volksmond werden genoemd. Onder het lopen kwamen de toppen van zijn vingers tot de enkels en hij kon méér dan gewone mensen schreef Wigman ooit. Deze eenvoudige, harde werkers die hier toen woonden, wisten niets van het werelds rumoer af. Zij leefden hier samen met de natuur, die zij bevolkt waanden met allerlei geesten of spooksels, want het Veluws volk zat destijds vol bijgeloof. Daar zijn verhalen van in overvloed.

Het veld van de oude Bunt staat op deze zachte zomeravond als met pastel verdoezeld. Toch zet de langzaam ondergaande zon alles nog in heldere omtrekken, alvorens deze vervagen in de schemering die thans langzaam de overhand gaat krijgen. Door mijn verrekijker is ook de achtergrond nog redelijk goed zichtbaar, maar de geitenmelker die vroeger zijn spinnewiel liet ratelen rondom de oude huisplaatsen, blijft thans helaas onhoorbaar en onzichtbaar.

Zo is er van alles voor oog en geest. De sfeer, de doorzichtige waseming boven het veld, de langer wordende schaduwen en zachte geluiden die nog te horen zijn uit de langzaam donker wordende bosrand. De schemering hecht thans langzaam haar pluche aan de twijgen. Merels en zanglijsters laten hun avondzang horen, waardoor het zachte gekoer van de houtduiven naar de achtergrond wordt gedrongen. De eerste avondster verschijnt inmiddels aan de weke lucht vol rossige weerschijn van de ondergaande zon. Een vleermuis verschijnt wiekend op de insectenjacht, even later gevolgd door een flits van een voorbijvliegende houtsnip, die ik slechts éénmaal eerder Op Het Park ontmoette. Maar het lijkt alsof heden en verleden zich thans in mijn geest ineen vlechten. Want los van de werkelijkheid van alledag, krijgt op een avond als deze, terugdenkend aan

het verleden, ook de verbeelding een kans om haar indrukken aan dit papier toe te vertrouwen.

Overigens, de houtsnip werd vroeger door velen als een spookvogel aangemerkt. Op een avond als deze, in de gedemptheid van het schemeruur en de bijna tastbaar geworden stilte kon je hem ontmoeten, wanneer hij als een donker fantoom in vleermuisachtige fladdervlucht zich uit het Koeverbos losmaakte en langs de boomtoppen zwenkte. Oeroud volksgehoof liet hem in de winter zelfs boom- en bodemholen betrekken, waarin hij in een soort winterslaap tot de lente zou verblijven, maar tegenwoordig weten we gelukkig veel beter.

Een andere vogel, de bosuil, vliegt onhoorbaar op zijn zijdeachtige vleugels over de Bunt. Niet alle mensen houden van uilen, uit een soort atavisme. Vroeger dacht men dat waar zij riepen de dood werd aangekondigd en ook profeteerde men er allerlei onheil uit. In dom bijgeloof spijkerde men zelfs deze ongeluksbode met uitgespreide vleugels levend aan de schuurdeur, teneinde de nachtmerrie af te schrikken. Maar gelukkig voor de uilen is deze tijd lang vergleden, hoewel niet ontkend kan worden dat de uilenroep in de nacht voor velen toch nog steeds een sinister geluid is, die de duisternis van een geheimzinnig nachtelijk bos versterkt. Zo zou ik weleens willen weten of zijn medebewoners uit het bos de uilenroep met afgrijzen vervult. Duiken zij angstig weg, siddert het roodborstje op zijn slaaptak of schrikt de merel als de zijdezachte dood langs het sparretje met het nest zweeft. We weten hier maar weinig van, maar veel dieren zijn zich wellicht weinig van het gevaar bewust dat door het bos zweeft, want velen worden door hem in hun slaap verast, ja zelfs vogels van een behoorlijk formaat als de houtduif staan op het menu. Pas wanneer het eerste rood boven de Miggelenberg in Hoenderloo het opgaan van de zon verkondigt, weerklinkt de laatste uilenroep en zoekt hij zijn slaapplek op om tussen waak en slaap de dag door te brengen.

In deze fluwelen schemering komt de maan aarzelend omhoog boven de Sintelweg, doch

pas over enige tijd zal zij voldoende licht geven op de weg. De kraaien hebben hun slaapbomen inmiddels opgezocht en het gezang der vogels loopt thans langzaam ten einde. Over enige tijd zal de maan helder en klaar schijnen over boom en struikgewas, waardoor de Bunt zal oplichten uit deze zijdezachte schemering. Maar het wordt nu langzaam tijd om naar huis te gaan waar het heden wacht en het verleden weer is vergeten, hoewel ik hier nog graag enige tijd zou verpozen, want het is een genoegen om de sfeer en de stemming in je op te nemen. Maar Het Park sluit en morgen is er weer een nieuwe dag. Wie weet wat die ons zal brengen. Wellicht genoeg stof voor een volgend artikel.

CONTRIBUTIE 1997

Die leden, die hun contributie voor dit jaar nog niet hebben voldaan, worden vriendelijk verzocht dit alsnog vóór 1 april a.s. te doen.

U bespaart ons daarmee veel onnodig werk en kosten.

Alvast bedankt.

Jan Trapman RA
penningmeester

G E Z I E N

Dit is een verhaaltje over vreemde vogels. Op een ochtend, zo halverwege februari, zat daar een merelpaar halverwege een droog slootje naar voedsel te zoeken. Of waren het misschien strotjes om een nest te bouwen? We hebben het niet gevraagd. Wel zagen we iets vreemds aan meneertje merel. Hij zat keurig in z'n zwarte pak, dat wel, maar wat had hij op z'n hoofd? Een wit 'petje'! Nog nooit gezien, een merel met een witte kop. Wie wel? Het deed ons denken aan die keer, dat zal september 1996 geweest zijn, dat we vlak bij een groep zwarte kauwen een geheel uit exemplaar zagen. Blijkbaar werd deze kauw alleen maar geduld door z'n soortgenoten, want hij stond wel in hetzelfde weiland naar voedsel te zoeken, maar wel apart van de anderen. Ook zagen we dit enige jaren geleden eens bij eenden in een vijver. Daar zat één eidereend bij en deze kreeg maar weinig gelegenheid om het brood, dat voorbijgangers in het water gooiden, te pakken. De andere eenden joegen hem steeds weg. Waarschijnlijk is deze eend hier komen overvliegen en heeft hij deze vijver voor een paradijsje aangezien en is hij daarom gebleven, wachtend op andere soortgenoten (die nooit kwamen). Hij was letterlijk een vreemde eend in de bijt....Wie heeft ook dergelijke ervaringen met vogels of andere dieren, die door een speling van de natuur of het lot van hun soortgenoten afwijken en dan al of niet geaccepteerd worden. Graag melding hiervan aan de redactie.

John en Leni Meijer

VOOR ONZE JEUGDIGE LEZERS

door Henk Ruseler

Hoe hebben de dieren op De Hoge Veluwe overwinterd?

Hallo jongens en meisjes, nu ik dit schrijf is het alweer eind januari en hebben we al heel veel ijsskoude dagen en zelfs sneeuw op De Hoge Veluwe gehad. Misschien zijn jullie deze winter ook nog wel eens een keer bij ons in Het Park geweest om lekker te wandelen of te schaatsen op de vijver bij het jachtslot Sint-Hubertus. Met een dikke jas aan, muts op en sjaal om is het toch ook hartstikke leuk om in het bos te zijn! Is dat nou ook zo voor de dieren, vragen jullie je misschien wel eens af.

Wel, ik heb het ze natuurlijk nooit kunnen vragen maar aan hun gedrag te zien denk ik dat ze het helemaal niet zo erg vinden als wij mensen soms wel eens denken. De dieren die in de winter in ons park geen eten kunnen vinden, zoals een heleboel vogels, zijn met z'n allen in de herfst naar warme landen gevlogen. In het voorjaar komen ze dan weer terug. Ook zijn er dieren zoals kikkers, hagedissen, slangen en ander klein spul die niet zoals de vogels lekker naar warme landen kunnen vliegen. Omdat ze dus hier moeten blijven kruipen ze diep de grond in of diep in de modder van een vijver of ven. Zo diep, dat ze niet bezorgd hoeven te zijn dat ze dood vriezen. Daar houden ze een hele lange slaap van wel vier of vijf maanden en worden pas weer wakker als het warmer wordt. We noemen dat een winterslaap. Voor alle andere dieren die niet zo lang slapen of weg-trekken geldt dat ze, in al die duizenden jaren dat ze al als soort op de aarde leven, allerlei slimigheidjes hebben gevonden om de winter zonder al te veel moeite te kunnen overleven. Hoe de verschillende dieren in ons Park dat doen zal ik jullie nu vertellen.

Alle harige dieren zoals edelherten, reeën, moeflons, wilde zwijnen, vossen, eekhoorns en nog veel meer, trekken ver voor de winter begint een dikkere jas aan. Natuurlijk niet zoals

jullie dat doen, maar ze verwisselen hun veel dunnere zomervacht voor een dikke winter-vacht. De haren zijn soms ook nog eens met lucht gevuld, dit hebben de edelherten en de reeën bijvoorbeeld. Hierdoor hebben ze een extra bescherming tegen de kou. Wilde zwijnen hebben een dikkere vacht met daaronder een laag wol, bijna net zo als de wol van schapen. Nou jullie weten zelf vast wel hoe warm die kan zijn als je er een trui van aan hebt. Die dikke wintervacht zie je natuurlijk niet alleen bij de dieren die in het bos leven maar ook bij onze huisdieren. Kijk maar eens naar jullie konijn of kat als je die hebt.

Wanneer ze ook in de winter vaak buiten zijn dan kun je verschil zien tussen hun vacht in de zomer en in de winter. Die dikkere vacht is niet de enige manier waarmee dieren in de winter kunnen overleven. Vaak is er in de winter ook minder voedsel voor hen te vinden. Om nou te voorkomen dat ze van de honger dood gaan, eten de dieren in de herfst veel meer dan ze eigenlijk nodig hebben. Dat kunnen ze ook want de natuur zorgt ervoor dat er juist in de herfst een heleboel eten voor ze is. Kijk maar naar al die bessen en zaden die aan de planten en struiken zitten. Ook de bomen helpen een handje mee met de eikels, beukenootjes en tamme kastanjes die op de grond vallen. Al dat extra voedsel zorgt ervoor dat ze een dikke vet-laag krijgen. Die vetlaag beschermt ze ten eerste tegen de kou, maar nog veel belangrijker is dat ze een soort 'voedselspaarpotje' hebben voor de tijd dat er niet zo veel eten te vinden is. Dat voedselspaarpotje is meestal groot genoeg om in de winter vrolijk door te leven. Toch is dat dierenleven in de winter ook wel anders. Omdat ze heel zuinig op dat voedsel spaarpotje zijn, bewegen de dieren zich niet zoveel.. Want iedere beweging zorgt ervoor dat er iets uit dat spaarpotje nodig is. Jullie hebben vast wel gemerkt dat je een grotere honger hebt wanneer je net bent wezen voetballen, zwemmen of

Foto: Henk Ruseler, voedselzoekend ree

een lange boswandeling gemaakt hebt, dan wanneer je lui op de bank naar de teevee hebt liggen kijken. Nou, zo werkt het dus bij de dieren in het bos ook. Edelherten, moefflons, reeën en wilde zwijnen verstoppen zich, wanneer het 's winters koud is, in dichte bosjes of op andere plaatsen waar ze rust vinden. Daar liggen ze vaak de hele dag maar wat te luiëren en komen er alleen maar uit om even te poepen of te pissen of om wat te eten. Maar, omdat er zoals ik net al vertelde, niet zoveel voor ze te eten is, doen ze dat niet zo vaak. Want het zoeken naar eten kost vaak meer uit het voedselspaarpotje dan dat het gevonden voedsel ze oplevert.

Dieren zoals dassen, vossen en konijnen liggen in de winter vaak dagen in hun warme hol onder de grond te slapen. Eekhoorns doen dat ook maar hebben een hol in een boom opgezocht. Die hebben trouwens nog een ander slimigheidje om de winter door te komen. Zij hebben, net als muizen, voor de winter begint al op verschillende plaatsen voedselvoorradjes van allerlei zaden in het bos verstopt. In de winter zoeken ze die weer op om op te eten.

De vogels die hier in de winter blijven proberen net als de andere dieren een vetlaagje te krijgen door veel bessen en zaden in de herfst te eten. Dat lukt ze best goed, maar het vliegen kost veel uit hun voedselspaarpotje zodat je ze, als het echt koud is, vaak stil op een tak ziet zitten met hun veren bol opgezet. Tussen die veren zit dan een laagje lucht die hun dan weer extra beschermt tegen de kou. O ja, wanneer het

koud is, vertelde ik net, vliegen vogels niet zo graag. Laat jullie ouders daaraan denken wanneer jullie met de auto rijden en er vogels op of langs de weg zitten. Als je te hard rijdt en de vogel vliegt pas op het laatste moment weg, is de kans groot dat hij onder de auto komt.

Als het in de winter hard vriest, is het water natuurlijk bevroren en kunnen de dieren niet meer drinken. Gelukkig kunnen de meeste wilde dieren veel langer zonder water dan wij. De herten, vossen en andere harige dieren zie je dan gewoon van het ijs op een vijver of plas likken. Als het heeft gesneeuwd is het probleem helemaal opgelost, dan nemen ze gewoon een hap sneeuw!

Zo merken jullie wel dat de winter voor de dieren op De Hoge Veluwe de gewoonste zaak van de wereld is en dat ze allemaal goed zijn voorbereid om de koude maanden door te komen. Dat is natuurlijk niet helemaal waar want er zijn ook dieren die door andere worden opgegeten, denk maar eens aan de vos die een konijn oppeuzelt of de muis die in de schemer door een uil gepakt wordt. Ook zijn er dieren die in de winter te zwak geworden zijn, die doodgaan en zo weer het voedsel zijn voor andere dieren. Dit lijkt misschien heel gemeen maar zo zorgt de natuur ervoor dat er niet te veel dieren komen en dat alleen de dieren, die de beste slimigheidjes voor de winter hebben bedacht, blijven leven.

Zo zijn onze dieren in Het Park in al die duizenden jaren geworden wat ze nu zijn: heel slim! Want ik kan jullie geruststellen: ik heb deze winter voor mijn werk bijna iedere dag op De Hoge Veluwe rondgelopen en nog maar heel weinig dieren gevonden die door de koude zijn doodgegaan. En natuurlijk, als het echt heel koud wordt of er komt nog heel veel sneeuw dan zullen we de dieren best wel een beetje helpen. Dat doen jullie misschien ook wel met de vogels in de tuin. Maar tot nu toe wachten de dieren rustig af tot het weer wat warmer wordt, om straks in het voorjaar met z'n allen naar voedsel te zoeken en op krachten te komen. Dan kunnen ze hun jonkies, die over een poosje worden geboren of uit het ei komen, weer goed verzorgen.

EEKHOORNS, ACROBATEN VAN DE VELUWSE BOSSEN

Door Roel van Ekeris

Wie Het Nationale Park De Hoge Veluwe regelmatig bezoekt zal ongetwijfeld wel eens oog in oog hebben gestaan met een eekhoorn. Dit soort ontmoetingen zijn hartverwarmend. Wie staat er immers niet even voor stil. Dit leuke beestje met z'n lange pluimige staart, rode oortjes, kastanjebruine vacht en ijverige gedrag heeft al menig hart gestolen! Wat zou de Veluwe zijn zonder z'n eekhoorns. Ondenkbaar! Eekhoorns zijn echte bos- en parkbewoners en horen op de Veluwe dan ook thuis. Gemengde bossen leveren de optimale biotopen voor deze guitige rovertjes. Veelal treffen we ze aan in de omgeving van fijnsparren en grove dennen, maar ook de oudere eiken- en beukenbossen behoren tot hun favoriete stekjes. Met name oudere bossen zorgen voor veel voedsel. Ze moeten immers zorgen voor hun opvolging. Dood hout en holle bomen zijn eveneens belangrijk. Daar is voedsel en schuilgelegenheid genoeg te vinden. Naast zaden eten eekhoorns namelijk ook graag paddestoelen, die ze veelal vinden in de omgeving van dood hout. Op de open plekken in de oudere bossen zorgt de jonge opslag weer voor aanvulling van de maaltijd in de vorm van bessen en jonge boombast. Bepaald schuw voor mensen zijn eekhoorns niet. Wie eekhoorns wil zien kan het beste vroeg op pad gaan naar zo'n ouder Veluws bosgebied. Na zonsopkomst hebben eekhoorns hun hoogtepunt van activiteit. Naarmate de ochtend echter weer vordert nemen de activiteiten gestadig af. Ook tegen de schemering worden ze weer actief. Overdag maken ze veel gebruik van slaapnesten. Eekhoorns gebruiken daarvoor verschillende nesten. Dat kunnen oude roofvogelnesten zijn maar ook zelfgemaakte bolvormige nesten. Deze nesten bevinden zich vaak op een dikke zijtak van een hoge boom. Bij zonnig weer laten ze zich overdag zo nu en dan ook wel eens

zien doch bij koud en winderig weer liggen ze weer langdurig te slapen. Als ze niet aan het rusten zijn, dan zijn ze ook overdag wel eens op zoek naar voedsel, bijvoorbeeld naar zaden van grove dennen. Of ze zoeken voedsel hoog in de bomen, buiten ons gezichtsveld om. Onder aan de stam van de boom ligt het dan bezaaid met openge scheurde en afgekloven resten van dennen- en sparrenappels.

Binnen Het Park De Hoge Veluwe kunnen we dit verschijnsel regelmatig aantreffen, zoals in de omgeving van het Jachtslot Sint Hubertus, De Pampel, Het Aanstoterbos, Het Rieselo en Het Landgoed Hoenderloo. Daar wisselen beuken-, eiken-, dennen- en sparrenbossen elkaar regelmatig af. Eekhoorns zijn, zoals eerder gememoreerd, echte zaadeters. Ze kunnen per dag wel meer dan 100 dennenkegels open maken om aan de kost te komen. Minder bekend is dat ook galappeltjes op hun menu staan. Als het vroege voorjaar aanbreekt, gaan ze vaak op zoek naar hun partner en breekt de paringstijd aan. Dan is de zinderende achtervolgingen tussen eekhoorns een komisch gezicht. Van tak tot tak, van boom tot boom, achtervolgen ze elkaar. De ene keer lijkt het territoriumgedrag, een andere keer een koddige manier van hofmakerij of gewoon een spel. Twee keer per jaar kunnen eekhoorns jongen grootbrengen. Ja, zelfs in januari kunnen ze al jongen hebben! De eekhoorn is een vriend van de mens. Vaak komt hij mensen opzoeken die hun vrije tijd op de campings rondom Het Park doorbrengen. Hij bezoekt ze allemaal, op zoek naar een gemakkelijk maal. Dat lijkt een goed alternatief voor de boomzaden, die in het voorjaar bepaald niet veel meer voorhanden zijn. Er breken dan andere tijden aan. Ze trekken zelfs naar de dorpskernen van Hoenderloo en Otterlo op zoek naar een hap voor zichzelf en hun jonge kroost. Dan schakelen ze over op

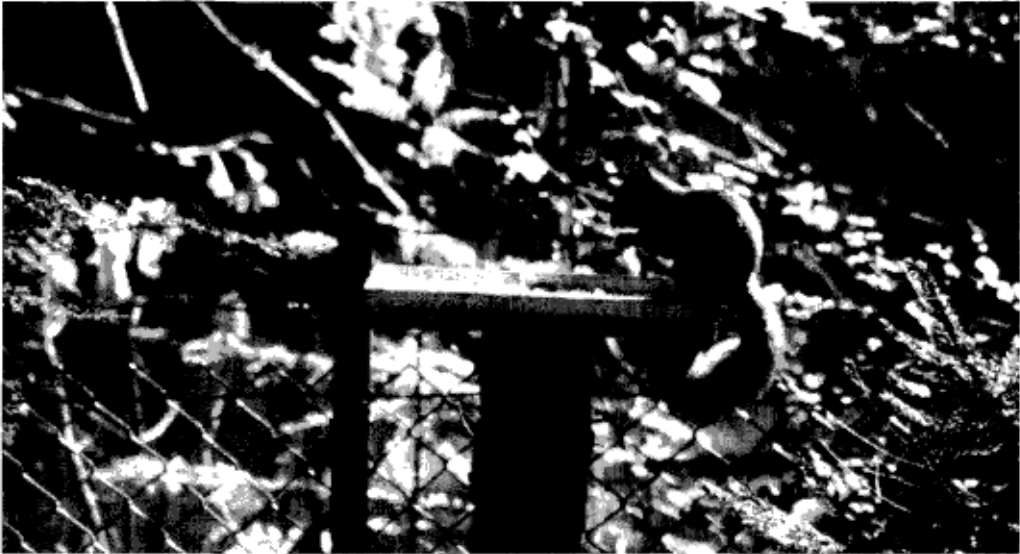

Foto: Roel van Ekeris

ander voedsel. Er worden vogelnesten geplunderd, zowel eieren als jonge vogeltjes zijn dan niet meer veilig! Dit dierlijke voedsel is onmisbaar voor de jonge eekhoorn.

In het najaar worden de jongen het ouderlijk territorium uitgejaagd. De winter kondigt zich aan en er moeten voedselvoorraden aangelegd worden. Nu komt het er voor de jonge eekhoorns op aan een eigen territorium te gaan bemachtigen. Dat valt niet altijd mee als het je voordien zo gemakkelijk gemaakt is door de vele Randstadtoeristen. Je moet nu plotseling je eigen 'nootjes' gaan doppen. Eekhoorns zijn echte verzamelaars van voedsel. Veel zaden worden verstopt; niet alles daarvan vinden ze later terug.

Wie goed z'n ogen de kost geeft, kan daarvan de resultaten terugvinden in de natuur. Zo nu en dan vind je van die vreemde plekken in het bos waar bijvoorbeeld beuken geclusterd bij elkaar staan. Dat kan het gevolg zijn van een niet teruggevonden voedselvoorraad van een eekhoorn. Zaden ontkiemen immers en groeien uit tot bomen.

Vijanden hebben eekhoorns volop. Wat te den-

ken van bosuilen, haviken, vossen of hermelijnen. Zelfs boommarters zijn deze klimgeitjes, als het er op aan komt, de baas. Jonge en onervaren eekhoorns vallen dan ook regelmatig ten prooi aan hun belagers.

Eekhoorns, je blijft om ze lachen!

Ooit hoorde ik eens het verhaal over een rode kater die een hoge boom ingeklimmen was en er maar niet uit wilde komen. Zelfs de brandweer moest er aan te pas komen om deze vreemde rode kater te bevrijden uit z'n benarde positie. Toen de brandweerman de ladder opging op zoek naar de kater, kwam al gauw de aap uit de mouw. Het bleek zo'n dekselse schicht van een eekhoorn te zijn die zich volop zat te vermaken met de vele omringende zaden van een zomereik!

Nu de mooie Veluwse bossen steeds meer omgevormd worden tot bossen met een hogere natuurlijke waarde, kunnen ook voor eekhoorns betere tijden aanbreken. Dan kunnen we nog meer genieten van onze bosvrienden. Eekhoorns, bosclowntjes van het Veluwse dierenrijk.

grauw

*al wekenlang
zijn de dagen grauw
tot een onzichtbare hand
de hemel schoonveegt
en haar schildert
in de mooiste kleuren blauw
met af en toe een klein donsje wit*

*de zon staat te stralen
als hij dit ziet en denkt
dat dit voor altijd blijft,
behoudt z'n warme lach
tot de maan hem verdrijft.
't is nog onbekend
wat de nieuwe dag brengt
we weten alleen
dat we vandaag zijn verwend!*

Leni Meijer

Hoge Veluwe Voorjaarswandeling

Zaterdag 10 mei 1997

Aan de leden,

Op zaterdag 10 mei a.s. zullen er wederom wandelingen zijn over de Hoge Veluwe onder leiding van gidsen van onze Vereniging. De gidsen die het hele jaar de gastheer zijn van de bezoekers op de woensdagen en bij alle aangevraagde wandelingen, hebben voor de leden drie wandelingen gecreëerd.

- U kunt deelnemen aan de ochtendwandeling van ca. 3 uur met aansluitend een gezamenlijke lunch;
- U kunt deelnemen aan de lunch en daarna een middagwandeling van ca. 2 uur maken;
- U kunt de gehele dag meemaken: in totaal 5 uur wandelen, onderbroken door een gezamenlijke lunch.

Het programma ziet er als volgt uit:

9.00 uur In de Pampel (kruispunt Houtkampweg-Kronkelweg) is gelegenheid een kopje koffie te drinken à f 1,- p.p.

9.15 uur Vertrek van de Pampel voor de ochtendwandeling

12.30 uur Lunch voor alle deelnemers bestaande uit groentensoep met stokbrood.

Aansluitend vertrek voor middagwandelingen.

Wanneer U aan deze dag wilt deelnemen, dan wordt U verzocht voor 20 april f 4,- p.p. over te maken op giro 2 999 180 tnv Administratie Vrienden van de Hoge Veluwe, Rogakker 22 te Lunteren.

Onderstaande aanmeldingsstrook opsturen voor 20 april aan:

Mevr. J.Verweij, Roggakker 22, 6741 ER Lunteren, tel. 0318- 483406.

Als U De Schouw niet wilt beschadigen, kunt U deze bon ook overschrijven. Het aantal deelnemers voor deze dag bedraagt maximaal 45 personen. De toewijzing geschiedt in volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen. Bij overschrijving krijgen de afvallers bericht.

Ondergetekende:

naam.....adres.....

postcode/woonplaats .....

neemt met..... personen (incl.ondergetekende) deel aan

0 ochtendwandeling

0 middagwandeling

0 gehele dag

en heeft voor   personen door overmaking van f4,- de lunch gereserveerd.

datum.....   handtekening.....

ATTENTIE VRAAG

Wilt U deze Schouw goed bewaren. Op vertoon van dit blad hebt U op zaterdag 19 april a.s. GRATIS toegang tot Het Park, teneinde de Algemene Ledenvergadering te kunnen bezoeken.

Ik ben op zoek naar oude jaargangen van De Schouw van voor 1988. Is er iemand die mij hieraan zou kunnen helpen? U kunt er verzekerd van zijn dat het beheer zorgvuldig zal worden voortgezet.

Willem van Wassenberg
Onyx 57
1703 CG Heerhugowaard
072-5717552

Foto: Gebr. v. Eggenhuizen, Vink

VAN DE REDACTIE

In de vorige Schouw stond in het artikel 'De Vlier' op pagina 28, tweede kolom, tweede alinea, dat het inmiddels al weer bijna **twee** eeuwen geleden is dat Judas zich aan een vlier verhangen zou hebben. U zult allen wel begrepen hebben dat dit **twintig** eeuwen moet zijn!

Namens de drukker excuses aan de heer Trapman. Jammer genoeg blijven er af en toe foutjes in De Schouw zitten, al doen we onze uiterste best dat tot een minimum te beperken.

De redactie

Algemene Ledenvergadering 1997

Op zaterdag 19 april 1997 zal om 10.00 uur in Restaurant Rijzenburg (zuidelijke ingang van Het Park) de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging plaatsvinden.

Agendapunten

- 1) Opening van de vergadering en mededelingen van de voorzitter
  - 2) Ingekomen stukken
  - 3) Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 20 april 1996 (zie deze Schouw)
  - 4) Jaarverslagen (zie deze Schouw)
  - 5) a) Het financiële jaarverslag 1996 van de Vereniging en het Bomenfonds.
b) De begroting voor het jaar 1997
c) Verenigingsgebouw, zie mededelingen penningmeester
  - 6) Bestuursverkiezingen –aftredende bestuursleden: de heer A.C. Haak (secretaris)– stelt zich niet herkiesbaar, de heer C.Hoogendijk (gidsen) – niet herkiesbaar
Het Bestuur stelt voor in de vacature Gidsen te benoemen de heer A.Tempel. Met betrekking tot de secretariaatswerkzaamheden wordt een oplossing gezocht binnen het bestaande Bestuur, voorlopig voor één jaar. Met betrekking tot het aantal bestuursleden wordt ook per statutaire categorie voldaan aan de Statuten van de Vereniging. Ter vergadering zullen nadere mededelingen volgen.
  - 7) Woord van afscheid tot de vertrekkende bestuursleden
- Pauze
- 8) Mededelingen door de Directie van Het Park
  - 9) Rondvraag
  - 10) Sluiting van de vergadering om 12.30 uur

JAARVERSLAG 1996

Notulen

Op zaterdag 20 april 1996 vond in Restaurant Rijenburg onder grote belangstelling de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging plaats. Om 10.15 uur opende de voorzitter de vergadering. Er waren geen belangrijke ingekomen stukken. Het verslag van de secretaris van de Ledenvergadering van 22 april 1995 werd goedgekeurd. Zo ook het financieel verslag van de penningmeester. Verder gaf de penningmeester een toelichting op het voorstel van het Bestuur de contributie voor leden voor het leven te verhogen van f 250,- naar f 350,-. Het voorstel werd door de Ledenvergadering goedgekeurd. De contributie voor gewone leden bleef gehandhaafd.

Hierna volgden de bestuursverkiezingen. Aftredende leden waren de voorzitter J. Drijber, mevr. W. van der Horst (Hoge Veluwe dagen) en R.Lifmann (dennenscheerders). Herkozen werden H. van Tuil (vice-voorzitter) en C.Hoogendijk (gidsen). Mevr. H.Grool en mevr. M.Smeets werden op voorstel van het Bestuur gekozen voor de organisatie van de Hoge Veluwedagen; T. Barendrecht in de vacature dennenscheerders, M. Pronk in de vacature redactie en H.Wouda in de vacature faunawerkgroep. Daarna werden de aftredende bestuursleden toegesproken door de voorzitter en daarbij werden toepasselijke kado's uitgereikt. De voorzitter kreeg enkele ingebonden exemplaren van De Schouw en een voorzittershamer. De voorzitter richtte ook een woord van welkom tot de nieuw benoemde bestuursleden. Hij droeg vervolgens de hamer en de leiding van de vergadering over aan de vice-voorzitter.

Na de pauze sprak de vice-voorzitter een woord van dank tot de scheidende voorzitter en prees hem vanwege de inbreng die hij had gehad in de Vereniging.

Vervolgens stelde de vice-voorzitter de vergadering voor het bestuurslid Hijink te benoemen

tot voorzitter van de Vereniging. De vergadering ging daarmee accoord.

Na de benoeming droeg de vice-voorzitter de hamer over aan de zo juist gekozen voorzitter. Vervolgens hielden de voorzitter en de heer H.Bruning, directeur van Het Park, een toespraak; zij beiden dankten de afgetreden bestuursleden voor hun inzet en hun werk ten behoeve van de Vereniging en Het Park.

Na de mededelingen door de directie van Het Park gaf de voorzitter gelegenheid tot het stellen van de rondvraag.

Na enige opmerkingen over het feit dat er te weinig tijd was voor discussie sloot de voorzitter om 12.30 uur de vergadering.

Vereniging

Op deze zelfde dag vond een gedeeltelijk herstel plaats van de oude limietscheiding, die eens de grens vormde tussen het gebied van de geërfden van Otterlo en de Deelerheide. In een feestelijke bijeenkomst van bestuursleden en de directie van Het Park mochten de vertrekkende bestuursleden in de buurt van de ANWB-paddestoel elk een boom (berk) planten.

Bram Haak
secretaris

Dennenscheerders Werkgroepen

In bijna onveranderde samenstelling en met onverminderd enthousiasme hebben de verschillende werkgroepen van de Dennenscheerders zich ook in 1996 verdienstelijk gemaakt in Het Park. Zij konden hun natuurlijke energie weer kwijt in allerlei activiteiten. De 'win-win' formule, waarbij Dennenscheerders en Het

Park profijt hebben van het werken aan diverse projecten, bleek ook dit jaar weer een succes.

De 'Franse Berg' was in 1996 weer het werkgebied van de dinsdaggroep. Zij was wekelijks te vinden bij het graf van de familie Kröller. De verwijdering van Amerikaanse Vogelkers en de Douglas Spar in dit gebied kwam het beoogde vrije uitzicht op het Pampelse Zand zeer ten goede. Ook op 'De Hoef' werd de vogelkers verwijderd. Dit project werd in de zomermaanden stil gelegd om mee te kunnen doen aan de verschillende activiteiten van het zomerkamp. De leden van de donderdaggroep zijn inmiddels ware experts op het gebied van het rooien van dennetjes. In 'de Gymnasiumvallei' en op 'het Braamsveldje' werden de nodige kleine en grote dennen verwijderd. Belangrijk bij het rooien was het herstellen van de doorzichten in verband met de zichtassen. Ook de donderdaggroep ontkwam niet aan de Vogelkers op percelen in het Otterlose Bos.

Op Oud-Reemst is gewerkt aan het opschonen van de houtwallen om ruimte te maken voor de jonge eiken. De zaterdaggroep is voor leden die zich uitsluitend in het weekeinde kunnen inzetten. Deze kleine maar gezellige groep werkte hard aan de verwijdering van Vogelkers op de 'De Hoef'. In totaal werkten de werkgroepen ruim 2.200 uur in Het Park.

Het zomerkamp

Het zomerkamp mag zich verheugen in een groeiende belangstelling. Een grote groep vrijwilligers heeft dit jaar meer dan 2.000 uur aan allerlei projecten gewerkt. Dit alles in een uitstekende sfeer. Voor de deelnemers aan het zomerkamp was er op dinsdag- en donderdagavond gelegenheid lezingen te volgen of mee te gaan met wandelingen onder leiding van een gids. Aan het eind van het zomerkamp was Het Park een knuppelbrug op de Deelse Was

rijker, waardoor de toegankelijkheid en de bescherming van de vegetatie in het moerassige gebied in de toekomst is gewaarborgd. De vrijwilligers van het zomerkamp hielden zich verder met de volgende projecten bezig: het opknappen van de observatieposten, het schoonmaken van de vogeldrinkvijvers, het herstellen van de slietenrasters en het verwijderen van Tankmos. In de maand augustus werd er ook een aantal weken gehooïd op en rond de Veentjeswei. Kortom, het was een succesvol kamp voor zowel deelnemers als Het Park. Elders in De Schouw vindt u een uitgebreid verslag van de activiteiten en plannen voor het zomerkamp 1997.

Dankzij de inzet van alle Dennenscheerders en de medewerkers van Het Park is 1996 een goed jaar geworden. Een woord van dank is op zijn plaats!

Tijn Barendrecht

Faunawerkgroep

In het verslagjaar hebben drie leden hun activiteiten moeten staken, waaronder Harrie Wouda. Sedert april 1996 maakte hij deel uit van het Algemeen Bestuur van de Vereniging als coördinator van de werkgroep. Toen kon hij niet voorzien, dat hij op aandrang van zijn werkgever een opleiding moest gaan volgen, waarvoor hij al zijn vrije tijd nodig had. Zijn activiteiten in Het Park moet hij voorlopig beëindigen.

Afgesproken is dat Carlo van Rijswijk, coördinator van de Florawerkgroep en tevens lid van de Faunawerkgroep beide werkgroepen in het Algemeen Bestuur zal vertegenwoordigen. Mevr. S.Sanders zal hem als plv. coördinator ter zijde staan en tevens in plaats van Harrie Wouda aan het werkoverleg met de Parkbeheerders deelnemen.

Gelukkig traden ook drie nieuwe leden toe, zodat de werkgroep thans uit vijftien deelnemers bestaat. Binnen de werkgroep zullen drie leden zich onder leiding van mevr. S.Sanders met de vogelinventarisatie op de Hoge Veluwe gaan bezighouden. Uiteraard zijn de gebruikelijke inventarische waarnemingen ook weer verricht. Hierover zal afzonderlijk worden gerapporteerd aan de Directie van Het Park, de commissie Natuurbeheer en aan het Bestuur van de Vereniging van Vrienden.

Ook dit jaar waren enkele leden van de werkgroep elders in de Vereniging actief o.a. als gids en bij de organisatie en uitvoering van de Pampelavonden.

De nabestaanden van de op 20 november 1995 overleden George Schuyt hebben ons een groot aantal dia's, die hij maakte gedurende zijn vele zwerftochten door Het Park, ter beschikking gesteld. De werkgroep heeft deze in dankbaarheid aanvaard.

Harrie van Tuil

Florawerkgroep

Er is veel gebeurd het afgelopen jaar. Niet alleen werden de contacten met de beheerders van Het Park geïntensiveerd, ook hadden we een eerste ontmoeting met de leden van de natuurbeheerscommissie van Het Park.

De projecten van het afgelopen jaar waren o.a. de presentatie van de Rode Lijst-soorten aan zowel de leden van het Algemeen Bestuur als aan bovengenoemde natuurbeheerscommissie. Gewoontegetrouw bezochten we enkele bijzondere plantenpopulaties en bekeken we de vegetatieontwikkeling in de Landschappentuin en in de druk door zwijnen bezochte Vlindertuin.

Vermeldenswaard is voorts dat op 23 juni een excursie werd gehouden met enkele leden van FLORON (Floristisch onderzoek Nederland). Door een aantal leden van de werkgroep werden enkele bijzondere vondsten gedaan en enkele nieuwe vindplaatsen ontdekt van zeld-

zame planten.

Helaas werden enkele leden van onze werkgroep het afgelopen jaar geplaagd door gezondheidsproblemen; deze zijn echter voor een groot deel weer achter de rug en het komende seizoen zullen zij dan ook hopelijk weer van de partij zijn.

Het afgelopen jaar heeft zich een nieuw lid aangemeld. We zijn echter voor het komende seizoen nog op zoek naar mensen die zich actief willen inzetten voor de werkgroep. Dus als u tijd en zin heeft, neem dan gerust contact met mij op (tel. nr. achter in De Schouw).

Ook het komende jaar blijven we ons inzetten voor het behoud van de flora en fauna van Het Park.

Carlo van Rijswijk

Geschiedeniswerkgroep

In 1996 hielden de leden van de werkgroep geschiedenis zich bezig met een drietal onderwerpen:

- a) Otterlo van 1795–1813, een Veluwe dorpsgemeenschap in de Bataafs–Franse tijd.
- b) de landgoederen Harskamp en Het Laar.
- c) het zuidelijk deel van Het Park de Hoge Veluwe.

Het eerste concept van Otterlo in de Bataafs–Franse tijd kwam tegen het eind van het jaar gereed. We doen pogingen om het verhaal dat ca. 50 à 60 pagina's telt, gepubliceerd te krijgen. Dit zou mogelijk zijn in samenwerking met de gemeente Ede als bijdrage in een historische reeks of in eigen beheer door de Vereniging.

Het onderzoek naar het landgoed Harskamp is interessant, omdat de familie Kröller daar een woning en landbouwbedrijf bezat.

Het zuidelijk deel van Het Park de Hoge Veluwe was in het verleden eigendom van de familie Torck van Rozendaal. Het omvatte ook Deelen en Reemst. Het onderzoek naar dit

gebied is nog in de beginfase. De vijf leden van de werkgroep kwamen maandelijks bij elkaar om gegevens uit te wisselen.

Piet Hofman

Gidsen

De goedlopende gidsenopleiding onder leiding van Winnie van der Horst en Harrie van Tuil, die in de herfst van 1995 is gestart, heeft zijn vruchten afgeworpen. Er meldden zich 13 aspirant-gidsen, van wie er inmiddels 10 aan het gidsenwerk deelnemen. Kort voor het schrijven van het verslag kwamen er nog 3 gidsen bij, van wie twee IVN-ers, die vrijwel direct inzetbaar zijn. Totaal hebben we de beschikking over 42 inzetbare gidsen en 4 aspiranten.

Er is gezocht naar iemand die mij in 1997 als coördinator kan opvolgen; die werd gevonden in de persoon van Albert Tempel die wordt bijgestaan door Liesje Osborn. Albert zal de bestuurlijke functie gaan vervullen, terwijl Liesje de administratieve werkzaamheden zal verrichten, zoals mijn echtgenote dat gedurende de afgelopen 5 jaar heeft gedaan.

In de afgelopen 5 jaar steeg het aantal gidsen van twintig naar het huidige aantal. In 1996 was het aantal deelnemers aan de wandelingen 7.200. Nieuw was in dit jaar de zaterdag-rondleiding vanaf de camping in Het Park. Deze proef was zo succesvol dat deze ook in 1997 zal worden voortgezet.

De bronstwandelingen verliepen minder succesvol; van de 30 wandelingen waren er 10 waarbij de bezoekers geen wild te zien kregen. Samen met Het Park zal naar een oplossing worden gezocht. Gedacht is aan tijdelijk bijvoeren van het wild en aan een tweede observatiehut. Het is ook teleurstellend als je helemaal uit een ander deel van het land komt en er is geen wild te zien.

Nieuwe gidsen blijven van harte welkom!

Kees Hoogendijk

Hoge Veluwe- en Themadagen

We hebben ons afgelopen jaar mogen verheugen op een groeiende belangstelling voor de Hoge Veluwe- en de Themadagen. Zoals het er nu uitziet hebben we bij restaurant Rijzenburg een zaal gevonden die zeer geschikt is voor de Hoge Veluwedagen. Hopelijk kunnen wij hier in de toekomst blijvend terecht. De Themadagen hebben ook veel belangstelling, helaas gebeurt het steeds vaker dat mensen zich op het laatste moment nog aanmelden. Voor mij wordt het dan bij overboeking moeilijk om mensen op tijd te berichten dat er te weinig plaats is. Wilt u daarom de inzenddatum aanhouden die op de gele pagina is vermeld.

Er zijn 5 Hoge Veluwedagen gehouden en 3 Themadagen welke alle druk bezocht werden. De Nieuwe Ledendag op 17 februari werd door iedereen weer als een welkome kennismakingsdag ervaren.

Tessy Smeets

JAARREKENING 1996 VAN DE VERENIGING VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE

Balans per 31 december 1996

Activa	<i>f</i>	Passiva	<i>f</i>
Vorderingen	17.023	Kapitaal	98.906
Voorraad boeken	1.000	Contributiereserve	55.790
Rabobank, deposito	100.000	Fonds legaten / erfstellingen	160.000
Roparco	297.177	Bomenfonds	61.259
Postbank	10.610	Reserve drukwerk	4.450
		Voorziening 50-jarig jubileum (1998)	17.528
		Vooruitontvangen contributie	17.820
		Crediteuren	10.057
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	425.810		425.810
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>

Resultatenrekening over 1996

Lasten	<i>f</i>	Baten	<i>f</i>
De Schouw	40.282	Contributies	61.908
Verenigingskosten	15.689	Legaten / Erfstellingen	170.250
Projecten	7.005	Interest	13.941
De Pampel	2.796	Giften	4.145
Manifestaties	1.421	Jubileumboek 1995	561
Voordelig saldo	183.612		<hr style="width: 100%;"/>
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	250.805		250.805
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>

Toelichting

Waarderingsgrondslagen

Activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Toelichting op de balans per 31 december 1996

Vorderingen

Betreft te ontvangen rente (*f* 8.523), depot bij de PTT (*f* 300), restant erfstelling (*f* 7.200) en een verrekenpost met het Park (*f* 1.000).

Voorraad boeken

Betreft de voorraad "jubileumboeken 1995". In 1996 is op deze balanspost van de opbrengst bij verkoop *f* 1.000 in mindering gebracht. De resterende verkoopopbrengst ad *f* 561 is als bate aangemerkt.

Rabobank deposito

Deze depositorekening is op 22 september 1995 geopend, gelet op de dalende rente. De looptijd is 10 jaar en de rentevoet bedraagt 6,75%.

Contributiereserve

Aan deze reserve worden ontvangen contributies van de "leden voor het leven" gedoteerd. Toerekening ten gunste van de resultatenrekening geschiedt met f 15 per lid per jaar.

Fonds legaten / erfstellingen

Aan dit fonds worden ontvangen legaten en erfstellingen gedoteerd, voorzover die groter zijn dan f 10.000. Bedragen t/m dit bedrag worden aan het Bomenfonds toegevoegd.

Bomenfonds

Dit fonds is overgebracht vanuit de voormalige Stichting Bomenfonds, die in 1996 is geliquideerd. Het verloop van dit fonds in 1996 luidt :

	f
saldo 1 januari 1996	54.501
bij : ontvangen legaten	10.250
af : kosten limietscheiding	(3.492)
saldo 31 december 1996	<u>61.259</u>

Reserve drukwerk

Deze post is ongewijzigd.

Voorziening 50-jarig bestaan (1998)

Aan deze voorziening is van het voordelig saldo over 1996 een bedrag groot f 13.362 toegevoegd.

Crediteuren

Hiertoe behoren de kosten van de winterschouw 1995 (f 8.534), accountant (f 1.175) alsmede enige kleine verrekenposten.

Toelichting op de resultatenrekening over 1996

Het jaar 1996 is afgesloten met een voordelig saldo groot f 183.612. Dit surplus is in hoofdzaak ontstaan door de ontvangen legaten en erfstellingen, in totaal groot f 170.250, zoals u in voorgaande Schouwen hebt kunnen lezen. Het surplus uit de normale exploitatie bedraagt derhalve f 13.362 bij een begroot voordelig saldo van f 5.000.

Bestemming van het resultaat

	f
Fonds legaten / erfstellingen	160.000
Bomenfonds	10.250
Voorziening 50-jarig jubileum.	<u>13.362</u>
Totaal	<u>183.612</u>

Deze bestemming is reeds in de balans verwerkt

LEDENBESTAND

Het verloop van het ledenbestand van onze vereniging in 1996 luidt als volgt:

	Aantal 1-1-1996	Bij	Af	Aantal 31-12-1996
gewone leden	1.695	117	129	1.683
leden voor het leven	332	29	9	352
niet betalende leden	<u>30</u>	<u>2</u>	<u>-</u>	<u>32</u>
Totaal	<u>2.057</u>	<u>148</u>	<u>138</u>	<u>2.067</u>

Tot de niet betalende leden behoren zoals bekend VVV's, bibliotheken etc.

BEGROTING 1997

	Begroting 1996	Uitkomst 1996	Begroting 1997
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Inkomsten			
Contributies	60.000	61.908	60.000
Interest	10.000	13.941	15.000
Dividenden	-	-	5.000
Giften	1.000	4.145	1.000
Schenken en erfstellingen	-	170.250	140.000
Jubileumboek 1995	-	561	500
Totaal A	<u>71.000</u>	<u>250.805</u>	<u>221.500</u>
Uitgaven			
Schouw	40.000	40.282	40.000
Vereniging	15.000	15.689	20.000
Projecten	6.500	7.005	10.000
Pampel	2.500	2.796	2.500
Manifestaties	2.000	1.421	2.000
Totaal B	<u>66.000</u>	<u>67.193</u>	<u>74.500</u>
Saldo (A-B)	<u>5.000</u>	<u>183.612</u>	<u>147.000</u>

Nieuwerkerk a/d IJssel, 23 januari 1997

J.G. Trapman RA

Penningmeester

ACCOUNTANTSVERKLARING

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening 1996 van de "Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe" te Hoenderloo gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van de Vereniging. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang omvat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarneming van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van de Vereniging daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algemene beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van het vermogen op 31 december 1996 en van het resultaat over 1996 in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

PAARDEKOOPER & HOFFMAN
Registeraccountants

Apeldoorn, 23 januari 1997
P. van der Net RA

ROND DE AANSCHOUW

WANDELEN MET EEN GIDS IN DE TULPVAKANTIE

In de tulpvakantie (30 april t/m 11 mei) worden er zowel 's ochtends als 's middags wandelingen georganiseerd. Om 10.30 uur wordt er traditie getrouw gewandeld vanaf het bezoekerscentrum. De middagrondeleidingen zijn nieuw. Om 14.30 uur staan de deskundige gidsen van De Vrienden van De Hoge Veluwe klaar op de binnenplaats van het Jachthuis St.Hubertus. Zij leiden U rond in de fraaie omgeving rond de vijver. De deelname is gratis.

ENGELSE SCULPTUREN IN HET KRÖLLER MÜLLER MUSEUM

Van 8 februari t/m 30 maart is in het Krölller-Müller Museum een tentoonstelling van 'Engelse sculpturen' te zien. Het zijn werken uit de eigen collectie.

CENTRUMGEBIED WORDT AUTOVRIJ

Dit voorjaar wordt op de Hoge Veluwe een verkeersplan uitgevoerd. Doel is het autovrij maken van het centrumgebied tussen het bezoekerscentrum en het Krölller-Müller Museum. Daarbij wordt de Houtkampweg tussen de Pampel en de vlinderweide onttrokken aan het autoverkeer. Het eerste deel van de Kronkelweg wordt verbreed, zodat deze in twee richtingen berijdbaar wordt. Vanaf de Kronkelweg wordt een doorsteek gemaakt naar de Houtkampweg. De parkeerplaats bij het bezoekerscentrum is dan bereikbaar vanaf de Kronkelweg. Door deze werkzaamheden is het Jachthuis St.Hubertus tijdelijk via de De Wetweg te bereiken.

NIEUWE EXHIBITS IN HET MUSEONDER

Op de onderste verdieping van het Museonder worden een aantal nieuwe tentoonstellingsonderdelen gerealiseerd. De 'kuub' water en het

watermeubel worden vervangen door een groot watermeubel waarin beide onderdelen zijn opgenomen. Daarmee wordt tevens een aantal technische problemen opgelost. Naast het grote bodemprofiel wordt een maquette opgesteld, waar de waterhuishouding van de Veluwe wordt gepresenteerd.

WERKZAAMHEDEN IN NATUUR EN LANDSCHAP

In de periode november '96 -april '97 worden diverse werkzaamheden verricht. In het noorden van Het Park worden dunningen uitgevoerd. Deze zijn nodig om het bos in stand te houden.

Daarbij wordt ernaar gestreefd de natuurwaarden van het bos te versterken. Op het Oud Reemster Veld wordt in totaal 10 ha. heide afgeplagd. Door deze maatregel kan de natuurlijke heidevegetatie zich herstellen.

OPENSTELLING JACHTHUIS ST.HUBERTUS

Het Jachthuis St.Hubertus is tegenwoordig het hele jaar rond toegankelijk. Van 1 februari tot 1 april worden er van maandag t/m vrijdag rondleidingen gehouden om 14 en 15 uur (onder voorbehoud). Vanaf 1 april tot 1 november zijn er dagelijks rondleidingen op vaste tijden. Het is in deze periode voor het eerst mogelijk plaatsen te reserveren. Op de dag van de rondleiding kunt U vooraf bij het bezoekerscentrum een reserveringsbewijs halen. Reserveren vooraf is niet mogelijk. Er worden maximaal 25 personen per keer rondgeleid.

**Peter H. Eleveld afd. voorlichting en educatie
0318-591627**

MEDEDELINGEN VAN DE PENNINGMEESTER

Huisvesting vereniging

De activiteiten van onze vereniging voor en in Het Park zijn de afgelopen jaren flink toegenomen, dit mede als gevolg van het groeiend aantal bezoekers. Veel zaken van ons zijn echter nogal versnipperd, zoals archivering, vergaderruimte e.d. Alsdan ontstaat de wens zo mogelijk e.e.a. te centraliseren in een eigen home. Zoals veel leden weten moeten wij gedurende een deel van het jaar de Pampel delen met het jagersgilde, een situatie die door beide partijen niet als ideaal wordt ervaren. Het afgelopen jaar heeft het bestuur overleg gevoerd met de directie van Het Park, teneinde de mogelijkheden te inventariseren. Daarbij is afgesproken de optie Mezenest verder uit te werken en op financiële haalbaarheid te bezien. Het mezenest ligt in het zuidelijk gedeelte van Het Park. In het najaar zijn de werkgroepen van onze vereniging hiervan op de hoogte gesteld. De reactie was, op een enkele uitzondering na, positief. Het bestuur hoopt u in de a.s. ledenvergadering terzake nader te kunnen informeren.

Fiscale aftrekpost

Zoals u in mijn rubriek in de vorige Schouw hebt kunnen lezen is onze vereniging fiscaal erkend als een algemeen nut beogende instelling en kunt u giften/schenken aan onze vereniging in mindering brengen op uw belastbaar inkomen, waarbij u uiteraard rekening dient te houden met de drempel (1% onzuiver inkomen, minimaal f. 120) en het gestelde maximum (10% onzuiver inkomen). Echter, als u schenkt via een lijfrentecontract, dan is het gehele bedrag van de gift/schenking aftrekbaar. De voorwaarden hierbij zijn:

1. Akte dient opgemaakt te worden bij een notaris.
2. De uitkeringstermijnen dienen minimaal 5 jaar te lopen.

3. De lijfrente termijnen dienen even groot te zijn. Indien de hoogte van de schenking over een periode van 2 jaar boven de f. 7.823 (1996) uitkomt, dient onze vereniging schenkingsrecht te betalen (vast tarief van 11%). (NB : dit % is ook verschuldigd indien u onze vereniging in uw testament opneemt). De waarde van de schenking is hierbij niet de contante waarde van de termijnen. Iedere lijfrentetermijn is een schenking.

Voorwaarde is immers het in leven zijn van de schenker.

U kunt op deze wijze direkt inkomstenbelasting besparen, zoals in voorkomende gevallen voor u kan worden voorgerekend. **Deze besparing kan tot maximaal 60% van de schenking oplopen.** Het enige wat u behoeft te doen is een bezoek aan de notaris af te leggen. Uiteraard dient u nog wel rekening te houden met de aan dit bezoek verbonden kosten.

50-jarig jubileum

Op 9 oktober 1998 bestaat onze vereniging 50-jaar, reden voor ons bestuur een commissie te benoemen die belast is met de organisatie van de viering van dit jubileum. De stuurgroep bestaat uit Tijn Barendrecht (coördinatie werkgroepen), Jet Grool (PR), Martin Pronk (redactie/ secretariaat) en ondergetekende (voorzitter/financiën). De heer E. Maathuis, hoofd voorlichting en educatie van Het Park, is bereid gevonden deze commissie op het gebied van Public Relations te adviseren.

Naast de stuurgroep zullen ook werkgroepen worden ingesteld. De leden hiervan worden in overleg benoemd zodra meer inzicht bestaat in de te houden activiteiten. Wij zullen u uiteraard periodiek over de verdere ontwikkelingen op de hoogte houden. Mocht u zelf nog ideeën voor het te vieren jubileum hebben, dan hou-

den wij ons gaarne aanbevelen. U kunt deze indienen bij Martin Pronk, Loseweg 235, 7315 DG te Apeldoorn.

Legaten en erfstellingen

Zoals u in ons jaarverslag kunt lezen worden ontvangen legaten en erfstellingen voorzover kleiner dan f 10.000 aan het Bomenfonds toegevoegd. Ontvangsten groter dan het vorenstaande worden toegevoegd aan het "Fonds legaten en erfstellingen". Voorts is besloten in voorkomende gevallen om redenen van privacy niet meer de volledige namen te vermelden van de erflaters.

Nalatenschap de heer W.

Eind 1996 ontvingen wij bericht van een notaris in Nijmegen dat de heer W. te Nijmegen bij zijn overlijden onze vereniging een bedrag ad

f. 5.000 heeft nagelaten. De heer W. was vanaf 1986 lid van onze vereniging. Het legaat is in 1996 ontvangen en vervolgens aan het bomenfonds toegevoegd.

Nalatenschap mevrouw W.

Van een notaris in Velp ontvingen wij bericht van het overlijden van mevrouw W. Zij heeft onze Vereniging tot één van haar erfgenamen benoemd. Het ons toekomende bedrag is voorlopig door de notaris becijferd op f. 143.000. Het zal na ontvangst worden toegevoegd aan het fonds "legaten en erfstellingen". Mevrouw W. was reeds vóór 1976 lid van onze Vereniging. De juiste datum is niet bekend, aangezien het oude kaartenbestand incompleet is.

**Jan Trapman RA
Penningmeester**

UIT DE BRIEVENBUS

Van Mevrouw Fien van Dijk uit Wageningen ontvingen we de volgende brief:
Als je bij Schaarsbergen Het Park inrijdt, zie je links prachtige beuken in 't open veld staan. Op een dag reden we daar weer en geschokt stopten we want wat we toen zagen!

In onderstaand gedichtje zal ik dat proberen weer te geven.

Er zijn drie bomen doodgegaan
die hebben daar al zo lang gestaan
Drie beuken in die majestueuze rij
ze zijn er niet meer bij...
uitgehoud door de honingzwam.
Toen er een enorme stormwind kwam
K R A K
geveld...
door natuurgeweld

We zagen dat we niet de enige bezoekers waren die daar stonden te kijken (en te treuren). Ook toen we weer weggingen, kwamen er nog Vrienden aan.

Men zegt wel dat je om een geliefd huisdier kunt treuren, U ziet dat dat ook kan om bomen!

Leni Meijer

ZOMERWERKKAMP 1997

Het is weer zover, de voorbereidingen voor het zomerwerkkamp 1997 zijn weer in volle gang en de eerste persberichten zijn al de deur uit. Het kamp wordt gehouden van 28 juni t/m 24 augustus. De werkgroep de 'Dennenscheerders' bestaat dit jaar 25 jaar en dat is te meer een reden om een oproep te doen voor het Zomerwerkkamp 1997, met de verwachting dat het ook dit jaar weer een geslaagde onderneming wordt en dat wij kunnen helpen in Het Park de voorzieningen te verbeteren en de natuur te ondersteunen.

Wat is een zomerwerkkamp op de Hoge Veluwe en wie kan er aan deelnemen. **IEDEREEN** kan daarvoor inschrijven, jong en oud is welkom, jongeren onder de leeftijd van 16 jaar echter uitsluitend onder begeleiding van ouders of verzorgers.

U heeft tijdens het kamp gratis toegang tot Het Park en u kunt gratis kamperen op onze kleine intieme camping. Ook staat er een witte fiets tot uw beschikking. Maar er moet wel gewerkt worden van 9.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 15.00 uur onder leiding van deskundige voorlieden en de supervisie van de heren van Het Park.

In 1996 werd er weer veel werk verzet en dat gebeurde in een fijne sfeer. Er werd ruim 2.000 uur tot volle tevredenheid van Het Park gewerkt. De vrijwilligers kwamen uit alle delen van

het land, van Groningen tot Zeeland. Vele werkers komen jaren achtereenvolgend met hun kinderen en verheugen zich dan om één of meer weken oude bekenden te ontmoeten. Slechts een klein deel is lid van de Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe.

Het afgelopen jaar werd er een knuppelbrug van 90 meter lengte gemaakt bij de Deelense Was om daar de bijzondere planten te beschermen. Het oude verharde pad van anderhalve meter breed was op sommige plaatsen al ruim drie meter. Het werd steeds breder en er werd steeds meer vegetatie vertrappt. Ook de observatiehutten kregen een onderhoudsbeurt, de vogelvijvers werden schoongemaakt en de slietenrasters werden hersteld. Ook werd er Tankmos verwijderd en in augustus werd er ruim twee weken gehooïd.

Ook voor 1997 heeft Het Park voor ons een verscheidenheid aan projecten. Veel aandacht zal worden besteed aan verwijdering van Tankmos, dat de zandverstuivingen overheerst en de groei van andere mossen belemmert. Het zal dit jaar met **AANGEPAST GEREEDSCHAP** worden aangepakt, zodat er weer wat zand in het Otterlose Zand te voorschijn zal komen, waardoor verschillende kleine diersoorten daar weer rustig kunnen zonnen in plaats van op een kaal gelopen pad, waar zij steeds werden gestoord.

Behalve het uitbreiden van heide en slietenrasters staat ook het hooien weer op ons programma. Ook hopen we van Het Park voor ons jubileum een in het oog springend project te krijgen.

Foto: Ad Peters

Foto: Ad Peters

Voor 1997 hebben al verschillende groepen belangstelling getoond. De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (N.J.N.) verwachten we weer voor hun jaarlijks weekend plagen.

Ook de Emaus uit Ermelo (licht geestelijk gehandicapten) hebben belangstelling om weer een week te komen werken. De Zuidwester uit Teteringen, een speciale groep jongelui met hun begeleiding, verwachten we ook weer.

Kortom, er is veel belangstelling om te werken in ons mooie Park.

TOCH IS ER VOOR U OOK NOG WEL PLAATS, vraag informatie aan bij onderstaand adres:

HET NATIONALE PARK DE HOGE VELUWE

ZOMERWERKKAMP 1997

Apeldoornseweg 250

7351 TA HOENDERLOO

Ad Peters
Coördinator Zomerwerkkampen

vereniging 'vrienden van de hoge veluwe'

Uit de Statuten:

Artikel 3:

1. De vereniging heeft primair ten doel het vergroten van de belangstelling voor Het Nationale Park "De Hoge Veluwe" (hierna te noemen: Het Park) en het desgevraagd bijstaan van de Stichting genaamd "Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe" (hierna te noemen: Het Park). Verder heeft de vereniging ten doel het desgevraagd bijstaan van het Stichting Kröller-Müller Museum (hierna te noemen: het Museum).
2. De vereniging tracht dit doel onder meer te bereiken door:
  - a. jaarlijks één of meer Hoge Veluwe-dagen en/of andere manifestaties te organiseren;
  - b. werkgroepen te vormen tot het bestuderen van flora, fauna, geschiedenis en andere onderwerpen Het Park en het Museum betreffend;
  - c. werkgroepen te vormen tot het op verzoek van Het Park en/of Museum door vrijwilligers verrichten van werkzaamheden;
  - d. publicaties doen verschijnen alsmede het verzorgen van voorlichting en rondleidingen;
  - e. al wat verder kan bijdragen tot het in artikel 3.1 genoemde doel (mits niet tredend in de bevoegdheden van Het Park en/of het Museum), met name door het aankweken van een band onder hen, die belangstelling koesteren voor Het Park en/of het Museum.

Bestuur:

W.H. Borst	- erevoorzitter
Mr. J. Drijber	- erevoorzitter
Ir. M.J. Hijink	- voorzitter
Dr. A.C. Haak	- secretaris
	Nevenlandsehof 16, 7312EX Apeldoorn, tel: 055-3558192
J.G. Trapman RA	- penningmeester
	Groenendijk 271, 2911BB Nieuwerkerk AD IJssel, tel: 0180-319878
H. van Tuil	- vice-voorzitter
Mr. W. Blanken	- burgemeester van Ede
Mr. H.J.E. Bruins Slot	- burgemeester van Apeldoorn
A.J.M. Barendrecht	- coördinator dennenscheerders
M. Drijer	- coördinator fotowerkgroep
H.H.M. Grool-Dohle	- PR
P.B. Hofman	- coördinator geschiedeniswerkgroep
C. Hoogendijk	- coördinator gidsen
M. Pronk	- coördinator redactie
C. van Rijswijk	- coördinator fauna- en florawerkgroep
Mr. P. Scholten	- burgemeester van Arnhem
M.T.M. Smeets	- coördinator Thema- en Hoge Veluwedagen
J.L. Wetsteijn	- coördinator bezetting De Aanschouw

Adviseurs:

Ir. H.A. Bruning	- directeur Nationale Park De Hoge Veluwe
Dr. E.J. van Straaten	- directeur Kröller-Müller Museum

De minimum-contributie bedraagt f 30,-. Lidmaatschap voor het leven f 350,-. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig lid worden voor tenminste f. 30,- per jaar. 'De Schouw' wordt U gratis toegezonden. De leden ontvangen jaarlijks een accept-girokaart ter voldoening van de contributie. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar. Het lidmaatschap van de vereniging geeft geen recht op gratis toegang tot Het Park.

Aanmeldingen, adreswijzigingen e.d.:

Ledenadministratie Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe, Mevrouw J.A. Verweij-van Bergen Henegouwen, Rogakker 22, 6741 ER Lunteren, tel: 0318-483406.

Postgiro 951993 t.n.v. Vereniging Vrienden v.d. Hoge Veluwe.

Programma 1997

Hoge Veluwedagen en Themadagen, aanvang 10.00 uur

19 april Algemene Ledenvergadering

10 mei Voorjaarswandeling, start 9.00 uur De Pampel

7 juni Themadag
Uilenbroedregulatie en ander onderzoek,
J.C. van Veen

19 juli Themadag
Vogels en andere dieren van de Veluwe,
Wim Weenink

23 aug. Zomer Hoge Veluwedag
Vlinders in natuurterreinen,
K. Velling of J. van der Made

27 sept. Herfst Hoge Veluwedag
Paddestoelen in mythen, hun nut voor mens en
natuur
G. Keizer

4 okt. Museum Hoge Veluwedag
Tentoonstelling en lezing

15 nov. Themadag
De Hoge Veluwe in de voetsporen van
Jac.Gazenbeek, een zwerftocht over de Veluwe
van Harderwijk naar Arnhem,
Louis Fraanje

31 dec. Oudejaarswandeling
